

§ VIII.

Philosophia Romana.

Romani constituendæ Reipublicæ, legibus ac bellis constanter et potissimum addicti, philosophiam vel penitus ignoraverunt, vel aspernati sunt, usque ad ea tempora quibus Græcia devicta legatos philosophos Romam misit (155 ante Christum) *Carneadem* academicum, *Critolaum* peripateticum, et *Diogenem* stoicum; quos cum de philosophia disserentes, Romani audivissent, græcorum philosophiam dignoscere cœperunt et colere. Ac primum quidem, apud eos maxime invaluit *Stoicismus*, utpote ipsorum genio, moribus et legibus magis affinis; postea vero invaluerunt quoque apud quosdam, et *Nova Academia*, seu scepticismus temperatus, et *Epicureismus*, quippe qui apprime respondebat corruptis Romanorum moribus postremis Reipublicæ temporibus.

Inter Academiæ adsecras eminet *Cicero*, (108 ante Christum, Arpini natus) qui amore philosophiæ actus Græciam peragravit, Athenis et alibi stoicos, academicos ac peripateticos audiens. «Quod attinet ad ejus opiniones, merito inquit Balmes (1), frequenter difficile est illas certo discernere: academicum tamen senties in omnibus. In suis dialogis, alterni loquuntur philosophi omnium scholarum, nonnumquam detegitur quid præferat, sæpissime tamen dubitatur. Suspiciari licet in multis materiis sententiam nullam professum fuisse... Aliqua sunt non parum noxia: fatendum tamen eo quo valebat ingenio et nobilissimo animo, semper propendere erga vera, et bona, et magna: cum loquitur de Deo, magnifica dicit, quæ non satis mireris; si de anima, apte sentit, et immaterialitatem et immortalitatem tuetur; si de moribus, Epicuro vehementer succenset, et virtutis altitudinem et pulchritudinem aureo orationis flumine amplificat...

In Cicerone depingitur philosophiæ status paulo ante Christum natum. Disserendi ars perfectionem attigerat; at

(1) *Histor. philos.* § 27.

fere nihil certi. Deum, hominem, mundum, philosophia spectabat, de omnibus dubitans, nonnumquam veritatem sequi diceres, ac confestim desperatam videbis ad scepticismum confugere. Scepticum Ciceronem non appellabo; fateor tamen ejus academicum systema non longe ab scepticismo abesse.

Sicut Cicero inter Academicos eminet apud Romanos, ita stoicismo adhæserunt *Epictetus* Hierapoli in Phrygia natus, qui ex servo philosophus effectus, stoicorum dogmata, præsertim moralia, coluit et perfecit: *Arrianus* qui Epicteti doctrinam scripto compilavit: *Marcus Aurelius Antoninus*, qui Imperii sedem et thronum philosophia honestavit. Ast omnium fertasse illustrior

Lucius Annæus Seneca, qui Cordubæ in Hispania natus est, patre Marco Annæo Seneca Lucani avo, et matre Helvia, quæ matrem Ciceronis inter suos progenitores connumerabat. Juvenis Romam perlatus, philosophiæ operam navavit, Neronisque præceptor ac magister extitit, cujus jussu venis sibi exsectis mortem oppetiit 62 ætatis anno, post Christum 65. Ejus præcipua dogmata sequentibus continentur:

1.º Quoad philosophiam

a) Quamvis *sapientia* et *philosophia*, ut plurimum, pro eodem accipiantur, differunt tamen quoad aliquid: nam «sapientia (1) perfectum bonum est mentis humanæ; philosophia, sapientiæ amor est et affectatio. Hæc ostendit quo illa pervenit.»

b) Philosophia congrue dividitur in *Moralem*, *Physicam* seu *Naturalem*, et *Rationalem*. Quarum «prima componit animum (2); secunda rerum naturam scrutatur; tertia proprietates verborum exigit, et structuram et argumentationes, ne pro vero falsa subrepant.»

2.º Quoad moralem.

a) Hominis summum bonum ac beata vita, in virtute seu *prudencia* consistit, per quam *sapiens* solam rationem ducem sequitur ac ea quæ mala dicuntur parum curat et contemnit. Etenim «qui prudens est (3), et temperans est; qui tempe-

(1) *Epist.* 89.

(2) *Ibid.*

(3) *Epist.* 85.

rans est, et constans; qui constans est, et imperturbatus est; qui imperturbatus est, et sine tristitia est; qui sine tristitia est, beatus est: ergo prudens beatus est, et prudentia ad beatam vitam satis est.»

b) Unicum igitur ac verum bonum est virtus sive honestum, reliqua indifferentia sunt. Et quidem «omnia honeste fient (1), si honesto nos addixerimus, idque unum in rebus humanis bonum judicaverimus; cætera in diem bona sunt.» Hinc sapiens, «mortem (2), vincula, ignes, alia tela fortunæ non timebit. Scit enim illa non esse mala, sed videri.»

c) Optima ratio Deos colendi, est illos agnoscere et imitari. Nam «Deum colit (3) qui novit... Satis illos coluit, quisquis imitatus est.» Oportet quoque «scire (4) illos esse qui præsentem mundo, qui universa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt.»

d) Homines cuncti mansuetudinem, benevolentiam et beneficia sibi invicem præstare oportet, idque quoad homines omnes cujuscumque existant conditionis; quippe «natura nos cognatos edidit;... (5) hæc nobis amorem indidit mutuum.» Quapropter «præcipiemus ut naufrago manum porrigat, erranti viam monstret, cum esuriente panem suum dividat.»

Observatio.

Ex hucusque expositis, et reliquis moralibus doctrinis quæ in libris Senecæ exstant, facile dignoscitur ejus moralem cæteris ethnicorum præstare, quod originem fortasse duxit ex hujus philosophi notitia et commercio cum christianis, quorum doctrina et vita cordubensis philosophi animum non potuit non percellere. Id ut omittam, D. Hieronymum et alios, epistolas ejus quæ D. Paulo inscribuntur, pro genuinis habuisse. Ast nihilominus fateri oportet, nimis aperta vestigia ethnicæ philosophiæ in ejusdem morali doctrina in-

(1) *Epist.* 95.

(2) *Epist.* 85.

(3) *Epist.* 95.

(4) *Ibid.*

(5) *Ibid.*

veniri, ac præsertim dum suicidium licitum facit et commendat (1).

PHILOSOPHIÆ PERIODUS SECUNDA

Seu Philosophia post Christum natum.

CAPUT QUARTUM.

PRIMA EPOCHA SECUNDI PERIODI, SEU UNIVERSÆ PHILOSOPHIÆ EPOCHA QUARTA.

Postquam *Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus in terris visus est et cum hominibus conversatus est*, instauratione magna facta est veritatis non supernaturalis modo et revelatæ, sed naturalis quoque et humanæ. Ex quo igitur Christi Evangelium hominibus innotuit, philosophia novam viam ingressa, veritatem plenius ac tutius est assecuta. Ast non sine pugna et contradictione ethnicæ scientiæ, quæ adversus novam doctrinam insurrexit et acriter decertavit. Atque exinde factum est, ut in prima epocha hujus periodi, quæ quarta existit universæ philosophiæ, dum *Neoplatonici* veterem philosophiam servare, tueri ac perficere conati sunt, christiani Doctores et Ecclesiæ PP. eandem vel penitus contemnere et labefactare, vel christianam reddere studuerint, quorum doctrinam ut breviter et summatim attingamus, sit.

(1) «Invenies etiam professos sapientiam, qui vim afferendam vitæ suæ negent, et nefas judicent ipsum interemptorem sui fieri... Hoc qui dicit, non videt se libertati viam claudere. Nil melius æterna lex fecit, quam quod unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos. Ergo expectem vel morbi crudelitatem, vel hominis, cum possim per media exire tormenta et adversa discutere? Hoc est unum cur de vita non possimus queri: neminem tenet. Bono loco res humanæ sunt, quod nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive: non placet? licet eo reverti unde venisti.» *Epist.* 70.